

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Десислава Вараджакова,
Национален институт по геофизика, геодезия и география при
Българска академия на науките, департамент „География“,
Професионално направление: 4.4. Науки за Земята,
Научна специалност: Икономическа и социална география (География на туризма)

за дисертационен труд на Сия Димитрова Чолакова на тема
**„Социално-икономическа оценка на уязвимостта и възможностите за устойчива
адаптация на ски туризма към климатичните промени на примера на к. к.
Пампорово“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по професионално направление: 4.4. Науки за Земята,
Научна специалност: География на рекреацията и туризма

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед № РД 38-573/03.12.2020 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за участие в състава на научно жури за защита на дисертационния труд „Социално-икономическа оценка на уязвимостта и възможностите за устойчива адаптация на ски туризма към климатичните промени на примера на к. к. Пампорово“. Съобразено е с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото приложение и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Кратки биографични данни

Сия Чолакова е родена на 27 януари 1978 г. в гр. София. Завършила е „Счетоводство и контрол“ бакалавърска и магистърска степен в УНСС и магистърска степен по „Отговорен туризъм“ в университета Лийдс Бекет, Великобритания. От 2017 г. е редовен докторант в катедра „География на туризма“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От 2002 г. до настоящия момент е собственик и управител на туроператорска фирма Балкан трек ООД за входящ еко туризъм. От 2018 г. е преподавател по „Туризъм и бизнес“ в Частна професионална гимназия „Дарби колидж“, София.

Обща характеристика и актуалност на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в общ обем от 164 страници (без приложенията) и е структуриран по следния начин: въведение (3 страници), седем глави, всяка от които с обем от 20 до 30 страници, с изключение на втора глава, която е с обем от 7 страници, заключение, библиография и приложения.

Дисертабилността и актуалността на избраната за изследване тема се основава на:

- необходимостта от изследване влиянието на глобалното изменение на климата върху зимния ски туризъм, съответно екологичните въздействия от допълнителните дейности за осигуряване на условия за него, негативните социално-икономически резултати от съкращаване на продължителността на активния ски сезон, както и цялостното въздействие на глобалното затопляне върху устойчивостта на туристическите ски дестинации;

- липсата на задълбочени научни изследвания по отношение на изменението на климата върху дейността на зимните курортни комплекси в България.

Съдържание на дисертационния труд, критични бележки и препоръки

Дисертационният труд е добре структуриран и балансиран. Във въведението е аргументирана актуалността на избраната тема и е направен кратък литературен обзор на публикациите, свързани със ски туризма от български и чуждестранни автори. В ясен и концентриран вид са представени предмета, основната цел, задачите и методологията на изследването.

В първа глава са разгледани теоретико–методологическите основи на изследването. Направен е преглед на възникването и актуалните тенденции в развитието на ски туризма в световен мащаб. Описани са факторите, влияещи върху глобалното затопляне и влиянието му върху планинските райони и ски туризма. Анализирани са специфичните показатели, с които се оценява въздействието на климата върху туризма и специално на ски туризма. Изяснени са ключови понятия и изследователски подходи в контекста на ски туризма и климатичните промени. Подробно е разгледана оценката на уязвимостта към климатичните промени, посочени са заинтересованите страни в ски туризма и е описана методологията на изследването на к. к. Пампорово.

Втора глава проследява историческото развитие на курорта, а трета глава разглежда физическите фактори, определящи уязвимостта и способността за адаптация на к. к. Пампорово към климатичните промени. Подробно са описани туристико-географското положение и достъпността до курорта, релефа, водите, флората, фауната, защитените територии и зони по Natura 2000 в близост до Пампорово. Елементите на климата са анализирани в най-голяма пълнота, имайки предвид темата на дисертационния труд. Направен е системен анализ на публикациите на българските климатолози, които отразяват данните за измененията на температурата и валежите в периода от 1970 до 2015 г., а на снежната покривка от 1931 г. до 2005 г., като изводите са направени за цялата страна. В Приложение 6 са посочени климатологични данни за станция Рожен в периода 1999-2008 г., но те са средномесечни и не достатъчно актуални, за да може да бъде извършен по-детайлен анализ на влиянието на климатичните изменения върху условията за ски туризъм.

В четвърта глава обект на изследване са икономическите фактори, определящи уязвимостта и способността за адаптация на к. к. Пампорово към климатичните промени. Разгледан е туризъмът в макроикономически и регионален аспект. Направен е анализ на транспортната свързаност на селищата и заетостта на местното население в туризма в област Смолян, към която административно принадлежи Пампорово. При изследване на туристическото предлагане е анализирана настанителната база в курорта в периода 2004-2018 г., като са използвани ключови показатели за оценка на ефективността на местата за настаняване. Прави впечатление, че при анализа не са използвани съвременни научни и използвани в хотелиерската практика термини като RevPar, ADR и др. При изследване на търсенето е направен анализ на мястото на Пампорово на туристическия пазар – структурата на туристопотока, динамиката на търсенето, използването на посредници и др., както и изменението на продължителността на активния ски сезон.

В пета глава са разгледани социалните фактори – демографски особености и качество на живот в област Смолян, антропогенни туристически ресурси в близост до курорта, профил на туристите и поведенчески нагласи, възприятия на заинтересованите страни – местно население и туристи във връзка с климатичните промени и възприятия за социално-икономическата значимост на комплекса.

В шеста глава е направен анализ на националните, областни и общински политики за развитие на туризма и адаптирането му към климатичните промени и възприятията им от заинтересованите страни.

В седма глава е направена обобщена оценка на уязвимостта и способността за адаптация на Пампорово. Предложени са стратегии за адаптация към климатичните промени чрез производство на изкуствен сняг, продуктова диверсификация и създаване на условия за целогодишно развитие на туризма в комплекса, както и са обобщени възприятията на заинтересованите страни към тези стратегии.

Заключението показва, че поставените изследователски задачи са убедително и аргументирано решени в дисертационния труд. От библиографията се вижда, че са използвани значителен брой източници – 247, от които 90 на български език, а останалите са на английски език.

Представеният дисертационен труд показва, че докторантката е извършила значителна работа при анализ на литературата по изследваната тема и при провеждането на собствено емпирично изследване. Направен е изключително задълбочен SWOT анализ на к. к. Пампорово към края на 2019 г., в който значително място заема адаптацията на ски туризма към климатичните изменения. Независимо от настъпилите глобални промени в туристическата индустрия след разпространението на пандемията през 2020 г. получените резултати и направените анализи могат да бъдат доразвивани и адаптирани съобразно новите условия при пътуване, настаняване, спортуване.

Стилът на изразяване, пунктуацията и използването на научна терминология показват високо ниво на грамотност на докторантката.

Авторефератът на дисертационния труд отразява коректно неговото съдържание и приносите, в резултат на направените изследвания.

IV. Критични бележки и препоръки

Нямам сериозни критични бележки към съдържанието и същността на дисертационния труд. Имайки предвид отличното владение на английски език от докторантката, препоръчвам да засили своята публикационна активност в реферирани и индексирани издания по SCOPUS и WoS.

V. Заключение

От предоставените документи се вижда, че докторантката има две научни публикации по темата на дисертационния труд. С това докторантката покрива минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор“ по Професионално направление 4.4. Науки за земята.

Дисертационният труд съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Всичко това ми дава основание да изразя своята положителна оценка за представената докторска дисертация и да предложи на научното жури да присъди на Сия Чолакова образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 4.4. Науки за земята.

22.01.2021 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Д. Вараджакова/